

Мачача Т.С.

*к.пед.н., старший науковий співробітник,
відділу технологічної освіти Інституту педагогіки НАПН України*

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЄКТНО- ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ГІМНАЗІЇ

Випробовування, які випали на долю України, привернули до неї увагу всього світу. У російсько-українській війні, яка розпочалася 24 лютого 2022 р., українці проявили небачену згуртованість, непереборне прагнення захищати свою землю, цінності свободи та демократії, продемонстрували жертовну відважність і звитязність духу. Цивілізовані країни об'єдналися в питанні боротьби України з російським агресором. І вже зараз, під час війни, спільними зусиллями розробляється план відбудови масштабних руйнувань внаслідок безпрецедентної агресії з боку Російської Федерації.

Українці споконвічно прагнули розбудувати рідну державу з розвинутою культурою та сучасним виробництвом, зайняти гідне місце в світовому співтоваристві, рівноправно увійти в загальнолюдський культурний простір. Відтак інтелектуальні зусилля сучасних науковців спрямовуються на, по-перше, віднаходження шляхів до гармонізації суспільних відносин, упорядкування життєвого дизайн-середовища на основі розвитку потенціалу власної, багатовікової і високорозвинутої культури, а по-друге, створення впізнаваного у світі національного продукту у різних сферах мистецтва та сучасного виробництва, який сформує позитивний імідж України.

На думку видатних філософів, глобалізація як процес формування всесвітньої історії не стосується національних культур – людство буде залишатися «етнічним Архіпелагом» [3]. Глобалізується інформаційний простір, виробництво, економіка, шоу-бізнес, масова культура тощо, але не національна культура як неминуще суспільне явище.

Підвалини для розвитку і творення національної та виробничої культури закладаються ще в дошкільній і шкільній технологічній освіті. Розглянемо внесок технологічної шкільної освіти у розвиток творців української культури, національної ідентичності учнів на основі основних положень Державного стандарту базової середньої освіти [1], який набув

чинності з моменту його затвердження – 30 вересня 2020 р. і поступово впроваджуватиметься в освітній процес з 2022 – 2023 навчального року, починаючи з п'ятого класу гімназій.

Відповідно до нового Державного стандарту зміст освітніх галузей визначений у результатах навчання – обов'язкових, загальних, конкретних. Вимоги до чотирьох обов'язкових результатів навчання учнів гімназії в межах технологічної освітньої галузі зазначені в додатку 12 Державного стандарту та передбачають, що учень на рівні базової середньої технологічної освіти [1, с. 10]:

1. Формулює ідею та втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проектно-технологічної діяльності.

2. Творчо застосовує традиційні і сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва.

3. Ефективно використовує техніку, технології та матеріали без заподіяння шкоди навколишньому середовищу.

4. Турбується про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших осіб.

Розглянемо основні вимоги до обов'язкового результату навчання «Творче застосування традиційних і сучасних технологій декоративно-ужиткового мистецтва» в означеному додатку 12 до Державного стандарту [1] (див. табл. 1).

Таблиця 1

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у технологічній освітній галузі

Загальні результати	5 – 6 класи	
	конкретні результати	орієнтири для оцінювання
Творче застосування традиційних і сучасних технологій декоративно-ужиткового		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ідентифікує види декоративно-ужиткового мистецтва 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ розрізняє твори різних видів декоративно-ужиткового мистецтва, називає їх творців 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ спираючись на власні знання, розпізнає матеріали та інструменти, які використовуються в основних видах декоративно-ужиткового мистецтва ▪ називає твори відомих українських майстрів декоративно-ужиткового мистецтва
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ знаходить, аналізує і доцільно поширює інформацію про види декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема в цифрових середовищах 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ використовує кілька джерел інформації про традиції та сучасні тенденції в декоративно-ужитковому мистецтві, визначає її достовірність

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ обґрунтовує значення декоративно-ужиткового мистецтва в житті людини, народу 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ оцінює та обґрунтовує значення декоративно-ужиткового мистецтва у власному житті на основі зібраної інформації ▪ вирізняє автентичні вироби декоративно-ужиткового мистецтва за характерними ознаками під час роботи над проектом
<ul style="list-style-type: none"> ▪ застосовує технології декоративно-ужиткового мистецтва 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ використовує ідеї декоративно-ужиткового мистецтва у власній творчості – створенні виробу ▪ вивчає можливості реалізації створених виробів в етностилі 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ використовує опрацьовану культурологічну інформацію про технології декоративно-ужиткового мистецтва і техніки художнього оздоблення у проектуванні виробів ▪ застосовує технології і техніки декоративно-ужиткового мистецтва у процесі виготовлення та відповідно оздоблення готових виробів, естетизації власного побуту тощо ▪ виявляє ініціативність і партнерську взаємодію у процесі спільної роботи із створення виробу техніками декоративно-ужиткового мистецтва

З таблиці 1 бачимо, що для ефективного досягнення вимог стандарту стосовно обов'язкового результату навчання «Творче застосування традиційних і сучасних технологій декоративно-ужиткового мистецтва», учням необхідно оволодіти загальними результатами навчання. Їх два і вони розташовані в логічній послідовності:

1. Ідентифікує види декоративно-ужиткового мистецтва.
2. Застосовує технології декоративно-ужиткового мистецтва.

Перш ніж творчо й самостійно застосовувати технології декоративно-ужиткового мистецтва під час проєктно-технологічної діяльності як завершеного циклу навчального проєкту, учням необхідно оволодіти базовими знаннями декоративно-ужиткового мистецтва, що визначені Державним стандартом у додатку 11: предметне середовище; традиційні технології декоративно-ужиткового мистецтва; автентичність; стилізація; етностиль; дизайн у декоративно-ужитковому мистецтві; ідентичність.

Передбачається організація навчання технологій на основі розв'язання реальних життєвих проблем стосовно створення та гармонізації дизайн-середовища, естетичного і зручного предметно-просторового й візуально-інформаційного простору, зокрема через свідоме дизайн-проєктування і виготовлення особистісно і соціально значущих виробів в етностилі [4].

На нашу думку, етностиль – це відображення самотності, художньо-образних уявлень конкретного народу чи культурного регіону світу про навколишній світ у створених предметах [5]. Він є основою дизайн-проектування нових предметів, підґрунтям для творення духовно-матеріальної культури, розвитку підприємливості й інновацій.

Декоративно-ужиткове мистецтво є цінністю, яка транслює передовсім просвітництво, розвиває духовність, добродійність, естетику, готовність і здатність до самопізнання та самовираження в предметно-перетворювальній діяльності. Відтак важливо занурювати учнів гімназії у світ декоративно-ужиткового мистецтва, знайомити їх з автентичними виробами, розвивати здатність бачення краси творів народного мистецтва, творчо застосовувати його традиції у власній проектно-технологічній діяльності стосовно виготовлення добротних й естетичних виробів.

Список джерел інформації:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. (2020). Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня, № 898. <https://cutt.ly/5lsvBP>.
2. Кільдеров Д., Мачача Т., Юрженко В., Луп'як Д. (2021). Модельна навчальна програма. Технології. 5–6 кл. URL: <https://cutt.ly/JW9y8AV>.
3. Мачача Т. (2007). Культуротворчий потенціал освітньої галузі «Технологія». *Рідна школа*, Лип.-серп. 9-12.
4. Мачача Т. С. (2016). Теоретико-методологічні засади проектування змісту технологічної освіти. *Український педагогічний журнал*, 3.105–114. <https://cutt.ly/NW4IHqq>
5. Мачача Т.С. (2021). Проектування виробів в етностилі: навч. посіб. для 10-11 класів професійного ліцею. Київ : Педагогічна думка, 246 с.